

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**De rol van de curator bij de aanpak van
onregelmatigheden: een empirisch-juridisch
onderzoek naar de rol van de curator in de praktijk bij
de aanpak van onregelmatigheden voor en tijdens
faillissement**

Pool, J.M.W.

Citation

Pool, J. M. W. (2022, September 27). *De rol van de curator bij de aanpak van onregelmatigheden: een empirisch-juridisch onderzoek naar de rol van de curator in de praktijk bij de aanpak van onregelmatigheden voor en tijdens faillissement. Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3464369>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3464369>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Onregelmatigheden aanpakken bij een gebrek aan verhaalsmogelijkheden

Een kwantitatieve analyse van faillissementsverslagen¹

5.1 INTRODUCTIE

De mate waarin een bepaalde actie zorgt voor extra inkomsten voor de boedel, lijkt op basis van mijn besluitvormingstheorie in direct verband te staan met de beslissing van de curator om wel of geen actie te ondernemen bij geconstateerde onregelmatigheden. Als extra inzet zorgt voor extra inkomsten, is de curator waarschijnlijk eerder bereid werkzaamheden te verrichten om onregelmatigheden aan te pakken, omdat die aanpak enerzijds zorgt voor extra middelen om te verdelen onder de gezamenlijke schuldeisers (het boedelbelang) en anderzijds zorgt voor extra middelen waarmee het salaris van de curator kan worden voldaan (het financiële belang van de curator). In dit hoofdstuk richt ik mij op de toetsing van deze twee factoren die volgens mijn besluitvormingstheorie samenhangen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken en waarvan ik denk dat ze direct van invloed zijn op de beslissing die een curator in een specifiek faillissement moet nemen. Meer specifiek wordt nader ingegaan op de relatie tussen de beslissing van de curator om gesignaleerde onregelmatigheden aan te pakken en (het gebrek aan) verhaalsmogelijkheden. Een gebrek aan verhaalsmogelijkheden betekent immers dat er geen direct financieel belang is voor de gezamenlijke schuldeisers en de curator om actie te ondernemen. De verwachting is dan ook dat de curator onregelmatigheden minder snel aanpakt indien sprake is van een gebrek aan verhaalsmogelijkheden.

Om te bekijken of en zo ja, in hoeverre een (gebrek aan) verhaalsmogelijkheden samenhangt met de eventuele acties van de curator is een steekproef van 2134 faillissementsverslagen onderzocht. Deze studie vormt een belangrijke aanvulling op de interviewstudie – en de surveystudie die wordt besproken in hoofdstuk 6 – omdat deze documentenanalyse inzicht biedt in de daadwerkelijke acties die curatoren in een bepaald faillissement hebben genomen. De kracht van deze studie is bovendien gelegen in het inzicht dat wordt geboden in de data over het aantal geconstateerde en geredresseerde onregelmatigheden en de data over de verschillende vormen van onregelmatigheden en de verschillende redresseringsvormen.

1 Dit onderzoek is gedeeltelijk eerder gepubliceerd, zie: Pool, Pluut & Vriesendorp, *RdW* 2021.

Bij deze studie gebruik ik (net als bij de vorige studie) een empirische methode. In speciale omkaderde methodeblokken geef ik opnieuw extra uitleg over de gebruikte methode en over het gebruikte jargon. Deze methodeblokken zijn bedoeld voor de lezer die minder goed thuis is in de toegepaste empirische benadering.

Hieronder formuleer ik allereerst de hypothesen (par. 5.2) en bespreek ik de onderzoekszopzet (par. 5.3). Dan ga ik in op de resultaten van het onderzoek (par. 5.4), gevolgd door een discussie, waarbij ik de resultaten van de documentenanalyse naast de resultaten van de interviewstudie leg (par. 5.5). Afsluitend reflecteer ik op de gebruikte methode (par. 5.6) en volgt een conclusie (par. 5.7).

5.2 HYPOTHESEN

Empirische begrippen

<i>Hypothese</i>	Een hypothese is een stelling waarin de onderzoeker aangeeft welk verband hij verwacht te vinden in het onderzoek.
------------------	--

Het doel van het kwantitatieve onderzoek is het testen van de relatie tussen onregelmatigheden en (een gebrek aan) verhaal enerzijds en de beslissing van de curator om onregelmatigheden te redresseren anderzijds. Op basis van het wettelijke instrumentarium dat de curator ter beschikking staat en de door de wetgever veronderstelde taak van de curator op het gebied van het redresseren van onregelmatigheden, verwacht ik dat de curator in ieder faillissement waar onregelmatigheden zijn signaleerd actie onderneemt. Om die reden luidt de eerste hypothese als volgt:

Hypothese 1: Er bestaat een positieve samenhang tussen signaleerde onregelmatigheden en de waarschijnlijkheid van redressering door de curator in faillissementen.

Mijn besluitvormingstheorie geeft redenen om deze hypothese te nuanceren. Er bestaat een mogelijke tegenstrijdigheid tussen enerzijds het (financiële) belang van de gezamenlijke schuldeisers en het financiële belang van de curator en anderzijds de taak om onregelmatigheden aan te pakken. De aanpak van onregelmatigheden is niet altijd in het belang van de gezamenlijke schuldeisers. Zo kan de aanpak van onregelmatigheden strijdig zijn met de belangen van de gezamenlijke schuldeisers als er geen verhaalsmogelijkheden zijn. De aanpak van onregelmatigheden kost in die situaties meer dan dat het oplevert. Bovendien kan de aanpak van onregelmatigheden strijdig zijn met het eigen financiële belang van de curator als er onvoldoende vergoeding is voor de werkzaamheden die gemoeid zijn met de aanpak van onregelmatigheden,

bijvoorbeeld omdat er geen verhaalsmogelijkheden zijn. Daarom verwacht ik tevens dat de beslissing van de curator om actie te ondernemen tevens afhangt van het bestaan van verhaalsmogelijkheden. Om die reden luidt de tweede hypothese als volgt:

Hypothese 2: Er bestaat een negatieve samenhang tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en de waarschijnlijkheid van redressering door de curator in faillissementen.

Hypothese 2 ziet op een eventueel direct verband tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en redressering. Naast dit directe verband verwacht ik op basis van mijn besluitvormingstheorie ook dat gebrek aan verhaalsmogelijkheden een modererend effect heeft op de relatie tussen gesignaleerde onregelmatigheden en redressering. Dat wil zeggen dat de verwachting is dat gesignaleerde onregelmatigheden minder vaak worden geredresseerd indien er twijfels zijn geuit over verhaalsmogelijkheden dan wanneer deze twijfels niet door de curator worden vermeld. Om die reden luidt de derde hypothese als volgt:

Hypothese 3: Gebrek aan verhaalsmogelijkheden matigt het verband tussen onregelmatigheden en de waarschijnlijkheid van redressering door de curator zodanig dat onregelmatigheden minder invloed hebben op de redresseringsbeslissing als de bestuurders geen verhaal bieden.

Hypothese 1, 2 en 3 zien op de invloed van onregelmatigheden en gebrek aan verhaalsmogelijkheden op alle redresseringsvormen. De curator heeft echter verschillende mogelijkheden om onregelmatigheden te redresseren, onder te verdelen in civielrechtelijke acties en het doen van een fraudemelding of aangifte. De civiele mogelijkheden die de curator heeft om onregelmatigheden te redresseren (een vordering op grond van de faillissementspauliana, een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure of een schikking) zijn vooral gericht op herstel van verhoudingen door onrechtmatig verdwenen goederen terug de boedel in te krijgen of een adequate schadevergoeding in de boedel te krijgen. Indien er twijfel bestaat over verhaalsmogelijkheden, dan lijkt het logisch dat de curator eventuele (civielrechtelijke) vervolgstappen achterwege laat. De resultaten van de interviewstudie zijn in lijn met deze aanname.

Het doen van een fraudemelding of een aangifte zou daarentegen niet moeten afhangen van eventuele verhaalsmogelijkheden, omdat het is gericht op het sanctioneren van onregelmatig gedrag. De verwachting is dus dat een eventueel gebrek aan verhaalsmogelijkheden (vrijwel) geen invloed heeft op de beslissing om een fraudemelding of aangifte te doen. Ik verwacht dat de invloed van gebrek aan verhaalsmogelijkheden op de beslissing om een fraudemelding of aangifte te doen significant minder is dan de invloed die twijfels over verhaal hebben op de beslissing om civielrechtelijke acties in te stellen. Om die reden luidt hypothese 4 als volgt:

Hypothese 4: De invloed van gebrek aan verhaalsmogelijkheden op de waarschijnlijkheid van civielrechtelijke redressering (d.w.z. pauliana, bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure en/of schikking) is groter dan de invloed van gebrek aan verhaalsmogelijkheden op de waarschijnlijkheid van een fraudemelding of aangifte door de curator.

5.3 ONDERZOEKSOPZET

5.3.1 Steekproef

Om de relatie tussen de variabelen te onderzoeken zijn 2134 faillissementsverslagen² onderzocht. Faillissementsverslagen worden in beginsel in ieder faillissement periodiek opgesteld en zijn de laatste jaren vrij toegankelijk via het Centraal Insolventieregister (CIR) waarin ieder faillissement gedurende de looptijd in Nederland is opgenomen.³ Het CIR heeft echter geen zoekfunctie waarmee beëindigde faillissementen kunnen worden gefilterd. Bovendien zijn faillissementsverslagen in het CIR slechts toegankelijk tot maximaal zes maanden na beëindiging van het faillissement, waardoor geen grote dataset kan worden verkregen van reeds enige tijd geleden afgeronde faillissementen. Om die reden is een steekproef gebruikt bestaande uit verslagen van faillissementen die zijn beëindigd tussen april 2018 en december 2018.⁴ Deze startdatum is gekozen omdat vanaf april 2018 in vrijwel alle faillissementen een gestandaardiseerd faillissementsverslag werd gebruikt, waardoor de faillissementsverslagen eenvoudig doorzoekbaar en vergelijkbaar zijn. De einddatum is gebaseerd op praktische overwegingen, waaronder de tijd die nodig was om de faillissementsverslagen handmatig te coderen.⁵

Om inzicht te krijgen in de factoren die van invloed zijn op de redresseringsbeslissing van de curator, is gekeken naar de gestandaardiseerde paragrafen in het faillissementsverslag waar de curator het oorzaken- en rechtmatig-

2 Het gaat hier om het eindverslag, waarin ingevolge de standaardverslaglegging ook informatie is opgenomen over de eerdere verslagen.

3 Artikel 73a Fw en insolventies.rechtspraak.nl/#!/zoeken/index.

4 De dataset is beschikbaar gesteld door Raimond Dufour, failimprove.nl en schuldeisers belang.nl. De dataset is gebaseerd op publiekelijk toegankelijke faillissementsverslagen die automatisch werden opgeslagen in een database. De volgende informatie is beschikbaar gesteld van elk faillissement: 1) startdatum van het faillissement, 2) einddatum van het faillissement, 3) insolventiekenmerk, 4) bedrijfsnaam, 5) rechtsvorm, 6) KvK-nummer, 7) aantal medewerkers op datum faillissement, 8) rechtbank, 9) curator, 10) link naar de oorspronkelijke vindplaats van het verslag, 11) paragraaf 'oorzaken' en 12) paragraaf 'rechtmatigheid'.

5 Dit betekent dat de wettelijke institutionalisering van de fraudesignalerende rol van de curator in artikel 68 Fw niet op alle faillissementen van toepassing was. De fraudesignalerende rol bestond echter ook al voor de wettelijke institutionalisering. Om aan deze beperking tegemoet te komen zijn aanvullend interviews uitgevoerd en is een survey afgenomen.

heidsonderzoek beschrijft (paragraaf 1.7 en paragraaf 7). De inhoud van deze twee paragrafen is gecodeerd om tot een overzicht te komen van de geïdentificeerde typen onregelmatigheden, een eventueel gebrek aan verhaalsmogelijkheden en de redresseringsacties die zijn ingezet door de curator.⁶

5.3.2 Variabelen

De afhankelijke variabele is 'redressering' door de curator. Redressering is iedere actie van de curator die is bedoeld om gesignaleerde onregelmatigheden aan te pakken (zie ook par. 3.2.2 en par. 3.2.4). De variabele *redressering* is onder te verdelen in de verschillende vormen van redressering, te weten 'schikking', 'bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure', 'pauliana-actie' en 'fraudemelding en/of aangifte'. Deze variabele is (net als de aparte vormen) geoperationaliseerd als een binaire variabele (0 = geen redressering, 1 = redressering).

Empirische begrippen

<i>Variabele</i>	Een variabele is iedere factor die verschillende waarden kan aannemen, oftewel die variabel is. Denk aan leeftijd of geslacht, maar ook de mate waarin iemand tevreden is (van laag tot hoog variërend).
<i>Onafhankelijke variabele</i>	Een onafhankelijke variabele is een variabele waarvan de onderzoeker verwacht dat deze variabele een effect heeft op een andere variabele (de afhankelijke variabele). Het is de verklarende of voorspellende variabele, doorgaans aangeduid met x. Denk aan de (onafhankelijke) variabele leeftijd die een effect kan hebben op de (afhankelijke) variabele salaris.
<i>Afhankelijke variabele</i>	Een afhankelijke (ook wel uitkomst)variabele is een variabele waarover de onderzoeker een voorspelling wil doen op basis van de waarde(n) van de onafhankelijke variabele(n). De afhankelijke variabele wordt doorgaans aangeduid met y. Denk aan de (afhankelijke) variabele salaris die voorspeld kan worden aan de hand van de (onafhankelijke) variabelen leeftijd en geslacht.
<i>Binaire variabele</i>	Een binaire variabele is een variabele met twee categorieën en dus twee mogelijke waarden die elkaar uitsluiten. Denk aan 'Ja' of 'Nee', '0' of '1' en 'Dood' of 'Levend'.

De twee belangrijkste onafhankelijke variabelen zijn 'onregelmatigheid' en 'gebrek aan verhaalsmogelijkheden'. De binaire variabele 'onregelmatigheid'

6 De auteur bedankt Susan van den Dool en Sofia de Jong voor hun bijdragen aan het coderen. De coderingen zijn steekproefsgewijs gecontroleerd, waarbij geen grote afwijkingen zijn geconstateerd.

geeft aan of de curator in het faillissementsverslag heeft aangegeven een onregelmatigheid te hebben gesignaleerd (0 = geen onregelmatigheid gesignaleerd, 1 = wel een onregelmatigheid gesignaleerd). Er is vervolgens onderscheid gemaakt tussen vier onregelmatigheden, te weten de binaire variabelen '(kenmerk) onbehoorlijk bestuur' (artikel 2:9, 6:162 en/of 2:138/248 BW), 'schending van de administratieplicht' (artikel 2:10 BW), 'schending van de deponeringsplicht' (artikel 2:394 BW) en 'frauduleus handelen' (zowel strafrechtelijk als civielrechtelijk).⁷

Bij de andere onafhankelijke variabele geldt dat ik op basis van eerder onderzoek vooral geïnteresseerd ben in het effect van een 'gebrek aan verhaalsmogelijkheden' en om die reden is dit gebruikt als referentiecategorie voor deze binaire variabele.⁸ De variabele is dus gecodeerd als 1 wanneer in het faillissementsverslag expliciet werd gesproken over het gebrek aan verhaal, met letterlijke bewoordingen of met frases die duiden op een gebrek aan verhaal (bijv. 'een succesvolle actie kan niet leiden tot een verhaalbare voorde- ring'). Idealiter zou het onderzoek situaties waarin de bestuurder geen verhaal bood, vergelijken met situaties waarin de bestuurder wel verhaal bood. De expliciete benoeming van het bestaan van verhaalsmogelijkheden kwam echter nauwelijks voor ($n = 14$). Hoewel het aannemelijk is dat er verhaalsmogelijkheden bestaan wanneer de curator het gebrek aan verhaalsmogelijkheden niet expliciet benoemt of actie onderneemt, kan ik niet overtuigend stellen dat het niet noemen van een gebrek aan verhaal altijd het bestaan van verhaalsmogelijkheden impliceert. In de praktijk zijn er ook curatoren die in actie komen zonder dat op dat ogenblik het bestaan van verhaalsmogelijkheden al vaststaat. Denk aan curatoren die fraudesignalering belangrijk vinden en zich op dit punt extra inzetten. Om die reden heb ik ervoor gekozen om deze categorie (gecodeerd als 0) als 'overig' te bestempelen. Het onderzoek vergelijkt dan ook situaties waarin sprake was van een gebrek aan verhaalsmogelijkheden met situaties waarin dergelijke zorgen niet werden benoemd in het faillissementsverslag.

5.3.3 Beschrijvende statistieken

In tabel 5.1 staan enkele beschrijvende statistieken van de variabelen. In 45,2% van alle onderzochte faillissementen heeft de curator onregelmatigheden geconstateerd. Dit getal sluit aan bij eerder onderzoek waaruit lijkt te volgen

7 De verschillende vormen van onregelmatigheden en de verschillende redresseringsmogelijkheden zijn gekozen op basis van de informatie die beschikbaar was in de faillissementsverslagen. De Peeters/Gatzen-vordering werd bijvoorbeeld niet genoemd in de geanalyseerde verslagen en is daardoor niet als variabele opgenomen.

8 Knegt e.a. 2005, par. 6 en par. 8.6; Luttkhuis & Timmermans 2007, par. 5.2; Lieferink 2020, p. 20 e.v.

dat onregelmatigheden veelvuldig voorkomen en is zelfs iets hoger dan in die studies naar voren kwam.⁹ De curator heeft onregelmatigheden geredresseerd in 28,7% van de onderzochte faillissementen. Deze percentages laten zien dat de curator gesignaleerde onregelmatigheden niet altijd aanpakt. In 21,1% van de gevallen werd door de curator vastgesteld dat er geen verhaalsmogelijkheden zouden zijn voor een eventuele vordering. Van alle redresseringsacties die de curator kan nemen, komt het treffen van een schikking het meest voor, namelijk in 17,1% van de faillissementen.

Tabel 5.1 *Descriptieve statistieken van de variabelen**

<i>Variabele</i>	<i>N</i>	<i>Aantal (1)</i>	<i>% (1)</i>
Onregelmatigheden	1815	820	45,2
(Kennelijk) onbehoorlijk bestuur	1765	549	31,1
Schending van de administratieplicht	1772	408	23,0
Schending van de deponeringsplicht	1760	505	28,7
Frauduleus handelen	1773	101	5,7
Gebrek aan verhaalsmogelijkheden	1780	375	21,1
Redressering	1772	509	28,7
Schikking	1774	303	17,1
Pauliana-actie	1783	132	7,4
Bestuursdaanvaardigheidsprocedure	1771	73	4,1
Fraudemelding en/of aangifte	1773	108	6,1

* De variabelen '(kennelijk) onbehoorlijk bestuur', 'schending van de administratieplicht', 'schending van de deponeringsplicht' en 'frauduleus handelen' kunnen tegelijk voorkomen. Om die reden is de variabele 'onregelmatigheden' geen som van de genoemde variabelen. Hetzelfde gaat op voor de verschillende redresseringsvormen. Voor de variabele 'kennelijk onbehoorlijk bestuur' geldt dat deze variabele geen optelsom is van de variabelen 'schending van de administratieplicht' en 'schending van de deponeringsplicht'. Soms schreef de curator in het faillissementsverslag namelijk dat de deponeringsplicht was geschonden, maar dat (voor het overige) geen sprake was van (kennelijk) onbehoorlijk bestuur.

* Alle variabelen bevatten enkele zogenaemde *missing cases*. Deze *missing cases* kunnen worden verklaard doordat sommige faillissementsverslagen niet het standaardformat hebben gevolgd, waardoor de betreffende alinea's over het oorzaken- en rechtmatigheidsonderzoek niet in de dataset zijn opgenomen en dus niet konden worden gecodeerd.

Tabel 5.2 geeft inzicht in de redresseringsratio's uitgesplitst per type onregelmatigheid. Uit de resultaten blijkt dat slechts in 46% van de gevallen waarin de curator onregelmatigheden heeft gesignaleerd, ook daadwerkelijk actie is ondernomen. Opvallend is dat curatoren consequenter lijken in het redresseren van geconstateerde fraude (90%) dan bij andere soorten onregelmatigheden.

9 Elswijk e.a. 2016, par. 5.2. Zie voor eenzelfde conclusie over 2010: Boer & Lalta 2011. Zie Vriesendorp, *TvI* 2017 voor enkele opmerkingen over de in dat onderzoek gebruikte term onregelmatigheden.

Een uitgebreidere beschrijving van de resultaten volgt na een uitleg van de gebruikte analysemethodes.

Tabel 5.2 *Redresseringsratio per onregelmatigheid**

	<i>Aantal</i>	<i>Redressering</i>
Onregelmatigheden	793	368 (46%)
(Kennelijk) onbehoorlijk bestuur	536	310 (58%)
Schending van de administratieplicht	396	209 (53%)
Schending van de deponeringsplicht	488	169 (35%)
Frauduleus handelen	98	88 (90%)
Geen onregelmatigheden	967	130 (13%)

* Het aantal onder ‘onregelmatigheden’ verschilt van tabel 1, omdat tabel 2 alleen de gevallen laat zien met een waarde voor redressering.
* In sommige faillissementsverslagen heeft de curator geen onregelmatigheden vermeld, maar wel opgeschreven dat hij bijvoorbeeld een schikking had getroffen (dus 0 voor onregelmatigheden, 1 voor redressering). Het gaat hier bijvoorbeeld om de situatie dat er een vaststellingsovereenkomst is getroffen (en dus een schikking is overeengekomen), maar waarbij de curator in het faillissementsverslag geen uitspraken heeft gedaan over eventuele onregelmatigheden.

5.3.4 Toetsing van hypothesen

Empirische begrippen

<i>Nominale of categorische variabele</i>	Een nominale (ook wel categorische) variabele is een variabele waarvan de waarde niet numeriek is. Denk aan het arrondissement waar iemand werkzaam is. Hier kan ten behoeve van de analyse alsnog een numerieke waarde aan worden verbonden. Zo kan bijvoorbeeld het arrondissement Amsterdam het nummer ‘1’ krijgen, het arrondissement Den Haag het cijfer ‘2’, et cetera.
<i>Dichotome variabele</i>	Een dichotome variabele is een nominale variabele die slechts twee waarden kan aannemen. Denk aan ‘Dood’ of ‘Levend’. Zie ook binaire variabele (par. 5.3.2).
<i>Bivariate analyse</i>	Een bivariate analyse ziet op het testen van een verband tussen twee variabelen. Correlaties zijn hier een voorbeeld van.
<i>Regressieanalyse</i>	Een regressieanalyse is een statistische analysetechniek die ziet op het voorspellen van een bepaalde uitkomst voor de afhankelijke variabele op basis van informatie over andere (onafhankelijke) variabelen. We spreken dan van een regressie van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. Bij enkelvoudige regressie is sprake van één onafhankelijke variabele. Bij meervoudige of multipele regressie is er meer dan één onafhankelijke variabele.

<i>Logistische regressie</i>	Bij een logistische regressieanalyse is de afhankelijke variabele een categorische variabele. Dit in tegenstelling tot lineaire regressie, waar de afhankelijke variabele aangenomen wordt continu te zijn en aldus elke waarde aan kan nemen.
<i>Binaire logistische regressie</i>	Als de afhankelijke variabele in de logistische regressie twee categorieën kent, spreken we van een binaire logistische regressie.
<i>Multinomiale logistische regressie</i>	Als de afhankelijke variabele in de logistische regressie meer dan twee categorieën kent, spreken we van een multinomiale logistische regressie. Bij multinomiale logistische regressie wordt er altijd voor een referentiecategorie gekozen, wat betekent dat de waarschijnlijkheid van een uitkomst wordt voorspeld ten opzichte van de referentiecategorie.
<i>Odds ratio</i>	Bij logistische regressie wordt niet de uitkomst zelf, maar de kans op die uitkomst voorspeld. De odds geeft de verhouding weer tussen de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis optreedt (zal optreden) en de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis niet zal optreden. Dit is de relatieve kans. De odds ratio is vervolgens de vergelijking van de relatieve kans voor waarden van de onafhankelijke variabele. De odds ratio loopt van 0 tot oneindig, waarbij een odds ratio van 1 betekent dat er geen samenhang is tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele. De odds ratio wordt veel gebruikt in medisch onderzoek, waar het veelal gaat om de kans (of het risico) op ziekte of sterfte. Een voorbeeld is de odds ratio voor roken in vergelijking met niet-roken op het krijgen van een hartinfarct.
<i>Significantie</i>	Statistische significantie geeft aan of het gevonden verband te verklaren is door toeval. Als een bepaalde uitkomst statistisch significant is, betekent dat dat het gevonden verband (waarschijnlijk) niet op toeval berust.
<i>Significantieniveau</i>	Het significantieniveau (uitgedrukt middels de α of de p-waarde) is een drempelwaarde die de onderzoeker vooraf kiest. Als de p-waarde onder de vooraf vastgestelde drempel ligt, betekent dat dat het gevonden verband statistisch significant is. Een significantieniveau van 0,05 is het meest gebruikelijk. Dat betekent dat er een kans is van 5% dat de gevonden samenhang toch niet bestaat.

De nominale variabelen in het onderzoek zijn gebaseerd op dichotome gegevens; het antwoord op de vragen of er is geredresseerd en of er onregelmatigheden zijn geconstateerd, is simpelweg 'ja' of 'nee'. De twee waarden vertegenwoordigen dus geen numerieke waarde. Om die reden wordt de *Pearson's chi-square test* gebruikt om te bepalen of er een significant verband bestaat tussen twee categorische variabelen en de *Cramér's V statistic* om informatie te verkrijgen over de sterkte van de samenhang. Deze bivariate analyses geven inzicht in de samenhang tussen één afhankelijke en één onaf-

hankelijke variabele. In dit onderzoek geeft de bivariate analyse dus inzicht in de samenhang van iedere aparte variabele met de redresseringsbeslissing van de curator.

Om de hypothesen met betrekking tot de invloed van onregelmatigheden en gebrek aan verhaalsmogelijkheden te testen, wordt een meervoudige regressieanalyse gebruikt, die de samenhang tussen een onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele schat en daarbij controleert voor een aantal andere variabelen. Deze analyse geeft dus inzicht in de samenhang van meerdere onafhankelijke variabelen met één afhankelijke variabele. De afhankelijke variabele is zoals aangegeven een binaire variabele, namelijk of de curator in een bepaald faillissement heeft besloten onregelmatigheden te redresseren (waarde 1) of niet (waarde 0). Om die reden wordt een binaire logistische regressieanalyse gebruikt om de waarschijnlijkheid van redresseringsacties te relateren aan de onafhankelijke variabelen.

Hypothese 4 gaat over de invloed van gebrek aan verhaalsmogelijkheden op het instellen van civielrechtelijke acties in vergelijking met de beslissing om een fraudemelding of -aangifte te doen. Het gaat hier dus om meerdere afhankelijke variabelen die naast elkaar worden gelegd. Om inzicht te geven in de effecten van een gebrek aan verhaal op de verschillende redresseringsvormen wordt allereerst een regressieanalyse gedaan met als afhankelijke variabele steeds een andere redresseringsvorm. Een optimale toets van hypothese 4 is echter door middel van een multinomiale logistische regressieanalyse, om de waarschijnlijkheid van een fraudemelding of aangifte ten opzichte van een civielrechtelijke actie te schatten. De afhankelijke variabele is bij deze analyse geen dichotome variabele (met waarde 0 of 1) maar een *multicategory* variabele, met de categorieën 'geen actie', 'civielrechtelijke actie' en 'fraudemelding- of aangifte', waarbij de categorie civielrechtelijke actie als referentiecategorie wordt gebruikt. Voor alle statistische testen is een significantieniveau van $\alpha = 0,05$ gebruikt. Dit betekent dat ik een risico van 5% accepteer dat ik een samenhang vind, die eigenlijk niet bestaat. Als een resultaat statistisch significant is (d.w.z. met een p -waarde $< 0,05$), is het resultaat dermate zeldzaam gegeven de afwezigheid van het effect, dat het onwaarschijnlijk is dat deze op toeval berust, en dus is het aannemelijk dat het gevonden effect daadwerkelijk bestaat.

Bij het interpreteren van de uitkomsten van het logistische regressiemodel maak ik gebruik van de *odds ratio*. In de analyses wordt een onafhankelijke variabele gerelateerd aan de relatieve kans op redressering (waarde = 1), oftewel de waarschijnlijkheid van redressering ten opzichte van de waarschijnlijkheid dat de curator geen stappen onderneemt om onregelmatigheden te redresseren. Die verhouding in kansen wordt de *odds* genoemd. De *odds ratio* geeft vervolgens de samenhang weer met de onafhankelijke variabele. Wanneer bijvoorbeeld onregelmatigheid als voorspellende variabele wordt gerelateerd aan redressering, dan wordt de zogenaamde *odds* van situaties met en zonder onregelmatigheid vergeleken. De *odds ratio* wordt uitgedrukt in een waarde

tussen 0 en oneindig, waarbij een *odds ratio* van 1 betekent dat er geen samenhang is tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele.

5.4 RESULTATEN

5.4.1 Bivariate analyse

Empirische begrippen

Deze paragraaf doet verslag van de resultaten van de bivariate analyse. Een bivariate analyse ziet op het testen van een verband tussen twee variabelen, in dit geval de onafhankelijke en de afhankelijke variabele (zie ook par. 5.3.4).

In tabel 5.2 heb ik onder beschrijvende statistieken geconstateerd dat onregelmatigheden in minder dan de helft van de gevallen (46%) worden aangepakt. De resultaten van de bivariate analyse laten zien dat onregelmatigheden wel degelijk sterk positief samenhangen met redressering ($\chi^2(1) = 233,3, p < 0,001, \Phi_{\text{Cramer}} = 0,36$). De sterkte van de samenhang baseer ik op de waarden van Cohen, waarbij een waarde voor Φ_{Cramer} van onder de 0,3 een zwakke samenhang betekent, een waarde tussen de 0,3 en 0,5 een middelmatige samenhang betekent en een waarde van boven de 0,5 een sterke samenhang impliceert.¹⁰

Voor de verschillende vormen van onregelmatigheden heb ik een samenhang gevonden met redressering. De samenhang tussen redressering en de variabelen (kennelijk) onbehoorlijk bestuur ($\chi^2(1) = 336,8, p < 0,001, \Phi_{\text{Cramer}} = 0,44$), schending van de administratieplicht ($\chi^2(1) = 157,2, p < 0,001, \Phi_{\text{Cramer}} = 0,30$) en frauduleus handelen ($\chi^2(1) = 193,3, p < 0,001, \Phi_{\text{Cramer}} = 0,33$) zijn matig tot sterk. De samenhang tussen schending van de deponeringsplicht en redressering is ook significant, maar tussen de twee variabelen bestaat slechts een zwakke samenhang ($\chi^2(1) = 15,4, p < 0,001, \Phi_{\text{Cramer}} = 0,10$). Daarnaast laten de resultaten zien dat ook de samenhang tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en redressering ($\chi^2(1) = 11,4, p < 0,001, \Phi_{\text{Cramer}} = 0,08$) significant is, maar dat wel sprake is van een zwakke samenhang.

10 Zie Cohen 1988, p. 215 e.v.

5.4.2 Binaire logistische regressie

Empirische begrippen

Deze paragraaf doet verslag van de verschillende binaire logistische regressie-analyses. Door gebruik te maken van een regressieanalyse kan een bepaalde uitkomst worden voorspeld op basis van informatie over andere variabelen. Een bivariate regressie ziet op het verband tussen twee variabelen (één afhankelijke en één onafhankelijke variabele), terwijl een meervoudige regressie ziet op het verband tussen meerdere variabelen (meerdere onafhankelijke variabelen die één afhankelijke variabele voorspellen). Bij een logistische regressieanalyse is de afhankelijke variabele een categorische variabele. Als deze (uitkomst)variabele twee categorieën kent, spreken we van een binaire logistische regressie en als de afhankelijke variabele meer dan twee categorieën kent, spreken we van een multinomiale logistische regressie (zie ook par. 5.3.4).

Model 1 – Onregelmatigheden en verhaal

Naast bivariate analyses (één onafhankelijke variabele) heb ik ook een meervoudige regressieanalyse gebruikt om de gecombineerde effecten van de onafhankelijke variabelen op redressering te bepalen. De resultaten van de binaire logistische regressie (tabel 3; model 1) laten zien dat zowel de variabele onregelmatigheden ($b = 1,83, p < 0,001$) als gebrek aan verhaalsmogelijkheden ($b = -0,35, p < 0,005$) samenhangt met de waarschijnlijkheid van redressering. De *odds ratio* (e^b) is 6,3 voor onregelmatigheden en 0,7 voor gebrek aan verhaalsmogelijkheden. Meer specifiek betekent dit dat de waarschijnlijkheid van redressering bij gesignaleerde onregelmatigheden meer dan zes keer zo groot is als de waarschijnlijkheid van redressering wanneer er geen onregelmatigheden zijn gesignaleerd. Wanneer de curator twijfelt over de verhaalsmogelijkheden, is de waarschijnlijkheid van redressering bijna anderhalf keer lager dan wanneer de curator dergelijke zorgen niet in het faillissementsverslag benoemt. Deze resultaten ondersteunen zowel hypothese 1 als 2. Onregelmatigheden lijken een hogere voorspellende waarde te hebben dan gebrek aan verhaalsmogelijkheden. De gevonden waarde voor de Nagelkerke R^2 laat overigens zien dat gesignaleerde onregelmatigheden en gebrek aan verhaalsmogelijkheden de redresseringsbeslissing niet volledig verklaren.¹¹ Het is aannemelijk dat er ook andere factoren meespelen bij de beslissing om onregelmatigheden te redresseren. Deze resultaten zeggen niets over welke factoren dat zijn.

11 De Nagelkerke R squared zegt iets over de waarschijnlijkheid van een perfecte voorspelling. Een waarde van 1 betekent dat het zeer waarschijnlijk is dat de onderzochte variabelen de afhankelijke variabele volledig verklaren en voorspellen. Zie ook Nagelkerke, *Biometrika* 1991, p. 691-692.

Tabel 5.3 *Regressieanalyse met redressering als afhankelijke variabele[†]*

Onafhankelijke variabelen	Model 1			Model 2			Model 3		
	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>OR</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>OR</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>OR</i>
Onregelmatigheden	1,83**	0,13	6,25				1,95**	0,13	6,99
(Kennelijk) onbehoorlijk bestuur				2,45**	0,18	11,55			
Schending van de administratieplicht				0,33	0,18	1,39			
Schending van de deponeringsplicht				-0,65**	0,16	0,52			
Frauduleus handelen				3,15**	0,40	23,26			
Gebrek aan verhaalsmogelijkheden	-0,35*	0,14	0,70	-1,17**	0,19	0,31	0,48	0,33	1,62
Onregelmatigheden × Geen verhaal							-0,97**	0,36	0,38
Nagelkerke <i>R</i> ²		0,187			0,351			0,192	

[†] Alleen ongestandaardiseerde coëfficiënten (*b*) worden gerapporteerd voor de logistische regressiemodellen (model 1, model 2 en model 3). *SE* = standaardfout, *OR* = *odds ratio*.

* *p* < 0,05; ** *p* < 0,01.

Model 2 – Uitgesplitst per type onregelmatigheid

Empirische begrippen

<i>Interactie-effect</i>	Een interactie-effect houdt in dat het effect van een onafhankelijke variabele op de afhankelijke (uitkomst)variabele afhangt van een derde variabele, de zogenaamde moderator.
<i>Productterm</i>	Het interactie-effect in een regressiemodel wordt geschat door in het regressiemodel een variabele op te nemen die bestaat uit de productterm (letterlijk een vermenigvuldiging) van de twee onafhankelijke variabelen die naar verwachting niet enkel los van elkaar maar ook tezamen een invloed uitoefenen op de afhankelijke variabele.

Uit tabel 5.2 bleek al dat er verschillen bestaan tussen de redresseringsratio's van de verschillende vormen onregelmatigheden. Om de invloed van de verschillende vormen onregelmatigheden op de redresseringsbeslissing tegelijkertijd te testen is een logistische regressie uitgevoerd. De resultaten (tabel 5.3; model 2) wijzen op een significant verband tussen enerzijds (kennelijk) onbehoorlijk bestuur (*b* = 2,45, *p* < 0,001), schending van de deponeringsplicht (*b* = -0,65, *p* < 0,001) en frauduleus handelen (*b* = 3,15, *p* < 0,001) en anderzijds de waarschijnlijkheid van redressering. De geschatte waarschijnlijkheid van redressering is 11,5 keer zo groot voor faillissementen waarin de curator (kennelijk) onbehoorlijk bestuur heeft gesignaleerd als voor faillissementen waarin hij dat niet heeft gesignaleerd. Voor frauduleus handelen geldt eveneens dat de geschatte waarschijnlijkheid van redressering 23,3 keer zo groot is bij een dergelijke constatering als wanneer de curator geen frauduleus handelen

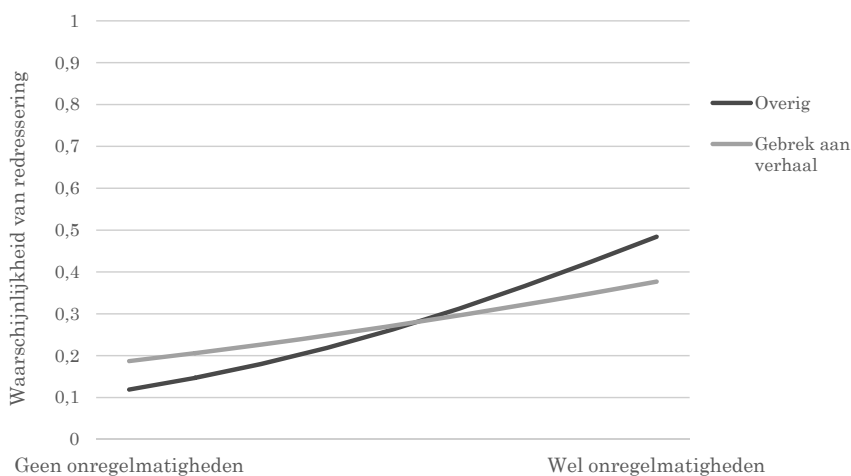
heeft geconstateerd. Daarentegen maakt de constatering van de curator dat de deponeringsplicht is geschonden redressering juist minder waarschijnlijk: de waarschijnlijkheid was 1,9 keer kleiner dan wanneer de deponeringsplicht niet werd geschonden. Ik heb geen significante relatie gevonden tussen schending van de administratieplicht ($b = 0,33$, $p = 0,072$) en de waarschijnlijkheid van redressering. Deze resultaten zijn niet consistent met de resultaten van de bivariate analyse, welke ook schending van de administratieplicht als significante voorspeller van redressering aanwees. Verschillen in resultaten kunnen worden verklaard door de aanwezigheid van controlevariabelen in de meervoudige regressieanalyses. Dat wil zeggen dat de schattingen verwijzen naar de effecten van de ene factor, terwijl ze voor de invloed van een andere factor controleren (die wordt als het ware constant gehouden). Bovendien is er in deze analyse gecontroleerd voor gebrek aan verhaalsmogelijkheden, welke factor ook in dit model significant was ($b = -1,17$, $p < 0,001$). Hoewel de voorspellende waarde van dit model sterker is dan dat van model 1, kunnen ook deze variabelen de redresseringsbeslissing niet volledig verklaren.

Model 3 – Interactie-effect tussen onregelmatigheden en gebrek aan verhaalsmogelijkheden

Model 1 en 2 kijken naar hoofdeffecten, waarbij wordt aangenomen dat het effect van de ene variabele onafhankelijk is van de waarde van een andere variabele die in het model is opgenomen. Er kan echter wel degelijk een samenspel bestaan tussen de variabelen. Om de derde hypothese met betrekking tot het interactie-effect tussen onregelmatigheden en het gebrek aan verhaalsmogelijkheden te testen, is een productterm van de respectievelijke variabelen in het regressiemodel opgenomen (tabel 5.3; model 3). De resultaten wijzen op een significant interactie-effect ($b = -0,97$, $p < 0,001$). Het hoofdeffect van onregelmatigheden ($b = 1,95$, $p < 0,001$) dient daarom geïnterpreteerd te worden in het licht van het significante interactie-effect.

De negatieve interactiecoëfficiënt impliceert dat de invloed van onregelmatigheden zwakker (dus minder positief) is wanneer twijfels bestaan over de verhaalsmogelijkheden. Anders gezegd: onregelmatigheden leiden minder vaak tot redressering wanneer geen of onvoldoende verhaal wordt geboden. Dit maak ik inzichtelijk in figuur 1, waarin de invloed van waarschijnlijkheid van redressering wordt vergeleken voor de situatie waarin de curator aangaf zorgen te hebben over de verhaalsmogelijkheden met situaties waarin dergelijke zorgen niet werden benoemd. Uit figuur 5.1 is af te lezen dat onregelmatigheden positief verband houden met redressering (gezien de stijgende lijn) en dat dit verband minder sterk aanwezig is als er een gebrek aan verhaalsmogelijkheden is (gezien de minder steile helling van die lijn). Deze resultaten zijn in lijn met hypothese 3. Het interactie-effect heeft er echter niet voor gezorgd dat de voorspellende waarde van het model groter is geworden. Het blijft aannemelijk dat er andere factoren zijn die de redresseringsbeslissing verklaren.

Figuur 5.1 De invloed van onregelmatigheden op de waarschijnlijkheid van redressering naar verhaalsmogelijkheden*

* De categorie 'overig' bestaat uit faillissementen waarin zorgen over verhaalsmogelijkheden niet werden benoemd in het faillissementsverslag.

Regressieanalyse met diverse vormen van redressering als afhankelijke variabele

De hiervoor besproken modellen zien op de invloed van (diverse vormen van) onregelmatigheden en verhaal op de redresseringsbeslissing. Redressering is een variabele met meerdere dimensies. De curator heeft immers meerdere mogelijkheden om geconstateerde onregelmatigheden aan te pakken. Om de vierde hypothese met betrekking tot de invloed van gebrek aan verhaalsmogelijkheden op civielrechtelijke acties versus een fraudemelding of aangifte te testen, is eerst inzicht nodig in de afzonderlijke redresseringstypes.

De binaire logistische regressies hebben inzicht gegeven in de verschillende redresseringsvormen. Model 4 gaat in op de schikkingen. De resultaten van de binaire logistische regressie met schikking als afhankelijke variabele (tabel 5.4; model 4) laten zien dat zowel de variabele onregelmatigheden ($b = 1,55$, $p < 0,001$) als gebrek aan verhaalsmogelijkheden ($b = -0,89$, $p < 0,001$) samenhangt met de waarschijnlijkheid van een schikking. De waarschijnlijkheid dat de curator een schikking treft is 2,5 keer lager als de curator zorgen heeft over verhaalsmogelijkheden dan wanneer dergelijke zorgen niet worden geuit. Model 5 geeft inzicht in pauliana-acties. De resultaten laten geen significante samenhang zien tussen de waarschijnlijkheid van het instellen van een pauliana-actie (tabel 5.4; model 5) en onregelmatigheden ($b = 1,55$, $p = 0,41$) of gebrek aan verhaalsmogelijkheden ($b = -0,89$, $p = 0,61$). Model 6 gaat in op bestuurdersaansprakelijkheidsprocedures. De resultaten van de binaire logistische regressie (tabel 4; model 6) laten een significante samenhang zien tussen de

variabele onregelmatigheden en de waarschijnlijkheid dat de curator een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure start ($b = 3,34, p < 0,001$). Er is geen significante samenhang gevonden tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en de waarschijnlijkheid dat de curator een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure start ($b = 0,20, p = 0,44$).

Bij elkaar genomen laten deze resultaten zien dat er een samenhang bestaat tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en een schikking. Voor de andere civielrechtelijke redresseringsacties is geen significante samenhang gevonden tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en het instellen van een actie. De gevonden waarde voor de Nagelkerke R^2 laat echter ook hier zien dat gesignaleerde onregelmatigheden en gebrek aan verhaalsmogelijkheden de redresseringsbeslissing niet volledig verklaren.¹²

De resultaten van de binaire logistische regressie met fraude als afhankelijke variabele (tabel 5.4; model 7) laten een significante en (zeer) sterke samenhang zien tussen de variabele onregelmatigheden en de waarschijnlijkheid dat de curator een fraudemelding of aangifte doet ($b = 3,97, p < 0,001$). Ik heb tevens een significante samenhang gevonden tussen gebrek aan verhaalsmogelijkheden en de waarschijnlijkheid van een fraudemelding of aangifte ($b = 0,82, p < 0,001$). De waarschijnlijkheid dat de curator een fraudemelding of aangifte doet, is bijna 2,5 keer hoger als de curator zorgen heeft over verhaalsmogelijkheden dan wanneer dergelijke zorgen niet worden geuit. Dit betekent dat de verhaalsmogelijkheden ook meespelen bij de beslissing van de curator om een fraudemelding of aangifte te doen.

Tabel 5.4 Regressieanalyse uitgesplitst per type redressering[†]

	Model 4 Schikking			Model 5 Pauliana-actie			Model 6 Procedure (aanspr.)			Model 7 Fraudemelding		
	<i>b</i>	SE	OR	<i>b</i>	SE	OR	<i>b</i>	SE	OR	<i>b</i>	SE	OR
Onregelmatigheden	1,55**	0,15	4,70	0,16	0,20	1,18	3,34**	0,60	28,16	3,97**	0,72	53,20
Gebrek aan verhaalsmogelijkheden	-0,89**	0,18	0,41	-0,13	0,24	0,88	0,20	0,26	1,22	0,82**	0,21	2,28
Nagelkerke R^2	0,114			0,001			0,175			0,251		

[†] Alleen ongestandaardiseerde coëfficiënten (*b*) worden gerapporteerd. SE = standaardafwijking, OR = odds ratio.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

12 De Nagelkerke R squared zegt iets over de waarschijnlijkheid van een perfecte voorspelling. Een waarde van 1 betekent dat het zeer waarschijnlijk is dat de onderzochte variabelen de afhankelijke variabele volledig verklaren en voorspellen. Zie ook Nagelkerke, *Biometrika* 1991, p. 691-692.

5.4.3 Multinomiale logistische regressie

Empirische begrippen

Deze paragraaf doet verslag van de multinomiale logistische regressieanalyses. Door gebruik te maken van een regressieanalyse kan een bepaalde uitkomst worden voorspeld op basis van informatie over andere variabelen. Een bivariate regressie ziet op het verband tussen twee variabelen (één afhankelijke en één onafhankelijke variabele) en een meervoudige regressie ziet op het verband tussen meerdere variabelen (één afhankelijke en meerdere onafhankelijke variabelen). Bij een logistische regressieanalyse is de afhankelijke (uitkomst)variabele een categorische variabele. Als de afhankelijke (uitkomst) variabele twee categorieën kent, spreken we van een binaire logistische regressie en als de afhankelijke (uitkomst) variabele meer dan twee categorieën kent, spreken we van een multinomiale logistische regressie. Bij multinomiale logistische regressie wordt er altijd voor een referentiecategorie gekozen, wat betekent dat de waarschijnlijkheid van een uitkomst wordt voorspeld ten opzichte van de referentiecategorie (zie ook par. 5.3.4).

De resultaten in tabel 5.4 laten zien dat gebrek aan verhaal niet alleen meeweegt bij de beslissing van de curator om civielrechtelijke acties in te stellen maar ook bij de beslissing om wel of geen fraudemelding of aangifte te doen. Om te onderzoeken of de invloed van een gebrek aan verhaalsmogelijkheden op de waarschijnlijkheid van civielrechtelijke redressering in de vorm van de (faillissements)pauliana, bestuurdersaansprakelijkheid of het treffen van een schikking groter is dan de invloed van gebrek aan verhaalsmogelijkheden op de waarschijnlijkheid dat de curator aan *strafrechtelijke* redressering doet in de vorm van een fraudemelding of aangifte, is een multinomiale logistische regressie uitgevoerd. Om hypothese 4 te testen heb ik redressering opgesplitst in de categorieën civielrechtelijke redressering ($n = 391$), strafrechtelijke redressering ($n = 82$) en geen redressering ($n = 1261$). In 21 van de onderzochte faillissementen was sprake van zowel civielrechtelijke als strafrechtelijke redressering. Deze faillissementen zijn niet meegenomen in de analyse, omdat de analyse enkel werkt met wederzijds uitsluitende categorieën.

De resultaten van de multinomiale logistische regressie laten allereerst zien dat bij twijfels over verhaalsmogelijkheden de waarschijnlijkheid dat er civielrechtelijk wordt opgetreden 5 keer groter is dan dat geconstateerde onregelmatigheden niet worden opgepakt ($b = 0,694$, $p < 0,001$). Belangrijker is dat de resultaten laten zien dat, wanneer er twijfels zijn over verhaalsmogelijkheden, de waarschijnlijkheid dat een fraudemelding wordt gedaan bijna drie keer groter is dan dat er civielrechtelijk wordt opgetreden ($b = 1,031$, $p < 0,001$). Deze resultaten ondersteunen hypothese 4.

Tabel 5.5 Regressieanalyse strafrechtelijk optreden versus civielrechtelijk optreden[†]

	Strafrechtelijk optreden ten opzichte van civielrechtelijk optreden			Niet optreden ten opzichte van civielrechtelijk optreden		
	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>OR</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>OR</i>
Onregelmatigheden	2,63**	0,73	13,83	-1,615	0,13	0,20
Gebrek aan verhaalsmogelijkheden	1,031**	0,26	2,80	0,69	0,16	2,00
Nagelkerke R^2	0,220					

[†] Alleen ongestandaardiseerde coëfficiënten (*b*) worden gerapporteerd. *SE* = standaardfout, *OR* = odds ratio.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

5.5 DISCUSSIE

Het doel van dit onderzoek was om twee factoren te toetsen die volgens mijn besluitvormingstheorie in een specifiek faillissement meespelen bij de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, te weten het boedelbelang en het persoonlijke financiële belang van de curator. Deze twee factoren komen naar voren in de kosten-batenanalyse die de curator maakt in een specifieke situatie en zien op de mate waarin een bepaalde actie zorgt voor extra inkomsten. Op basis van de resultaten van de studie heb ik de these uit de besluitvormingstheorie kunnen bevestigen dat curatoren gesignaleerde onregelmatigheden minder vaak redresseren indien er twijfels zijn over verhaalsmogelijkheden. Tegelijkertijd lieten de statistische analyses zien dat deze factor niet volledig verklaart waarom geconstateerde onregelmatigheden niet consequent worden aangepakt. In onderhavige studie heb ik me enkel gericht op de variabele gebrek aan verhaalsmogelijkheden. De factoren uit de besluitvormingstheorie die te maken hebben met de persoonlijke ervaringen en opvattingen van de curator of de visie van de rechtbank zijn niet terug te lezen in het faillissementsverslag als reden om wel of niet te redresseren. In hoofdstuk 6 test ik om die reden middels een surveystudie ook de andere factoren die naar voren kwamen in de besluitvormingstheorie.

De kwantitatieve documentenanalyse laat twee opvallende resultaten zien. In de eerste plaats blijkt dat de redresseringsratio van fraude hoog is en dat er een (zeer) sterke samenhang bestaat tussen het constateren van onregelmatigheden en de waarschijnlijkheid dat de curator een fraudemelding of aangifte doet. Uit deze resultaten lijkt te volgen dat curatoren fraudesignalering wel degelijk onder hun taak vinden vallen en geneigd zijn fraude consequent te redresseren. Dit is in lijn met de beleidstheorie waaruit blijkt dat de wetgever van curatoren verwacht dat zij (aperte gevallen van) fraude redresseren (zie par. 3.2.4 en par. 3.4). Deze resultaten zijn echter niet in lijn met mijn besluitvormingstheorie, waarin wordt gesteld dat curatoren niet altijd geneigd zijn om fraude te redresseren, bijvoorbeeld omdat zij fraudesignalering niet onder

hun taak vinden vallen (zie par. 4.6). In de surveystudie wordt nader op deze tegenstrijdigheid ingegaan.

Ten tweede blijkt dat de waarschijnlijkheid dat de curator een fraudemelding of aangifte doet, toeneemt indien er twijfels bestaan over de verhaalsmogelijkheden. Dit resultaat suggereert een werkwijze waarbij de curator bij uitzicht op verhaalsmogelijkheden een gedraging als onbehoorlijk kwalificeert en een civielrechtelijke actie instelt, maar als er geen verhaalsmogelijkheden zijn, de curator de handeling als frauduleus kwalificeert en een melding doet van faillissementsfraude. Het is aannemelijk dat curatoren bij een gebrek aan verhaalsmogelijkheden het dossier aan de FIOD of de politie overlaten door een fraudemelding of aangifte te doen. Deze werkwijze sluit ook aan bij het resultaat van de interviewstudie, waaruit bleek dat curatoren het verschil tussen onverantwoorde en malafide gedragingen niet (helder) konden formuleren (zie par. 4.4.4). In de surveystudie wordt nader aandacht besteed aan het gepercipieerde verschil tussen onverantwoorde en malafide gedragingen. Het zou ook zo kunnen zijn dat in faillissementen waar sprake is van frauduleus handelen, vaker sprake is van een gebrek aan verhaalsmogelijkheden.

5.6 METHODOLOGISCHE REFLECTIE

De gekozen opzet van het onderzoek brengt bepaalde beperkingen met zich mee. Allereerst zijn de resultaten van de kwantitatieve studie gebaseerd op een analyse van openbare faillissementsverslagen. Hoewel het openbare faillissementsverslag wordt gezien als een betrouwbare bron,¹³ is de inhoud op het gebied van onregelmatigheden slechts een zienswijze van de curator en daardoor niet altijd compleet of betrouwbaar. De curator dient bovendien terughoudend te zijn met het doen van uitspraken over mogelijke onregelmatigheden.¹⁴ Indien de curator vermoedt dat sprake is van onregelmatigheden, maar hij door bijvoorbeeld het gebrek aan verhaalsmogelijkheden geen nader onderzoek doet en/of acties onderneemt, zal de curator het vermoeden van onregelmatigheden wellicht niet vermelden in het faillissementsverslag.¹⁵ Dit zou kunnen verklaren waarom de gevonden redresseringsratio van fraude – tegen de verwachting in – opvallend hoog is. De curator weet waarschijnlijk dat als hij in het faillissementsverslag opschrijft dat (vermoedelijk) sprake is van fraude, van hem verwacht wordt dat hij daar iets mee doet. Op basis van deze gedachten verwacht ik dat de aantallen waarin de curator onregelmatigheden heeft gesignaleerd maar vervolgens niet heeft geredresseerd in werkelijk-

13 Aangezien het verslag op grond van artikel 73a Fw periodiek wordt opgesteld en dient als belangrijke informatiebron voor de schuldeisers en de rechter-commissaris.

14 INSOLAD Praktijkregels Curatoren, artikel 5.3.

15 Zie ook Hilverda, *NJB* 2012.

heid hoger liggen dan in deze studie is geconstateerd, omdat niet alle geconstateerde onregelmatigheden in het verslag worden vermeld.

De tweede beperking is gelegen in de focus van de kwantitatieve studie. Deze studie is gericht op de uitkomsten van het oorzaken- en het rechtmatigheidsonderzoek, namelijk of de curator onregelmatigheden heeft gesignaleerd en of hij die vervolgens ook heeft geredresseerd. Om tot een signalering van onregelmatigheden te komen is een oorzakenonderzoek nodig. Uit de resultaten van de interviewstudie blijkt dat niet iedere curator altijd bereid is om een (volledig) oorzakenonderzoek uit te voeren. Het is de vraag of de curator überhaupt toekomt aan het oorzakenonderzoek indien er een lege boedel is of indien er twijfels bestaan over de verhaalsmogelijkheden. De resultaten van het kwantitatieve onderzoek bieden geen inzicht in het oorzaken- en rechtmatigheidsonderzoek waarmee onregelmatigheden worden gesignaleerd, terwijl dit onderzoek een belangrijke schakel is in de aanpak van onregelmatigheden. Ik verwacht dat het werkelijke aantal onregelmatigheden veel hoger ligt dan wordt geconstateerd, simpelweg omdat curatoren niet in ieder faillissement uitgebreid onderzoek doen naar eventuele onregelmatigheden.

Om aan deze beperkingen tegemoet te komen wordt in hoofdstuk 6 een aanvullende surveystudie uitgevoerd.

5.7 CONCLUSIE

De resultaten van de kwantitatieve analyse van faillissementsverslagen laten zien dat de mate waarin een bepaalde actie zorgt voor extra inkomsten voor de boedel in direct verband staat met de beslissing van de curator om wel of geen actie te ondernemen bij geconstateerde onregelmatigheden. Dat betekent dat curatoren – in lijn met de besluitvormingstheorie, maar minder met de beleidstheorie – eerder geneigd zijn om onregelmatigheden te redresseren indien de redresseringsactie iets oplevert, omdat dit in het belang is van de gezamenlijke schuldeisers en/of in het belang is van henzelf.

Mijn besluitvormingstheorie suggereert dat er ook andere factoren zijn die van invloed zijn op de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken, namelijk factoren die samenhangen met een specifiek faillissement (het boedelbelang en het persoonlijke financiële belang van de curator), met (de persoon van) de curator (de persoonlijke taakopvatting, de opvatting over het beschikbare gereedschap en eerdere ervaringen met fraudemeldingen) en met de rechtbank (de visie van de rechtbank en daarmee samenhangend de relatie tussen de curator en de rechtbank). De verklaarde variantie in de statistische modellen bevestigen deze aanname. Of en in hoeverre de andere factoren uit mijn besluitvormingstheorie meespelen bij beslissingen van curatoren is onderwerp van de surveystudie, waarvan ik in hoofdstuk 6 verslag doe.